

İSVEÇ EĞİTİM SİSTEMİ VE TÜRK GENÇLERİ

Prof. Dr. Bekir ONUR

Bu incelemenin amacı, İsveç eğitim sistemini tanıtmak ve İsveç'teki Türk gençlerinin eğitim ve öğretim sorunlarını dile getirmektir. Ancak, daha önce, İsveç konusunda genel bazı bilgilerin verilmesinde yarar görülmektedir.

İsveç 449.964 km² yüzölçümü ile Avrupa'nın dördüncü büyük ülkesi. Ülkenin 8.4 milyon nüfusunun % 83'ü kentlerde oturuyor. İsveç 23 İl Genel Meclisi bölgesine ve 284 Belediye bölgesine ayrılmış. Sağlık hizmetleri il genel meclisinin görev alanına giriyor, buna karşılık eğitim hizmetleri belediyenin elinde. Belediyelerin zorunlu görevlerinin başında, okullar ve anadili eğitimi, çocuk yuvaları, yetişkinlerin eğitimi, kültürel etkinlikler, serbest zaman uğraşları, kütüphaneler, spor alanları, sakatların ve yaşlıların bakımı gelmektedir. Dünyadaki en uzun yaşam beklentisi İsveç'tedir. 1985 sayılarına göre İsveç'te yaşam beklentisi kadınlar için 80, erkekler için 74 yıldır. Günümüzde 65 yaşın üstündeki İsveçlilerin genel nüfus içindeki oranı % 17 dolayındadır. Uzun ömürlülük İsveç'te yaşamboyu eğitim etkinliklerinin önemini arttırmıştır.¹

Geçen yüzyılda bir köylü toplumu olan İsveç, 1890-1930 yılları arasında sanayileşmeyi ve kentleşmeyi başarmıştır. İsveç'in sanayileşmesinde, 200 yıl boyunca hiç savaşa girmemiş olması ve zengin ham madde yataklarına sahip bulunması en temel etkenler sayılmaktadır. 1860-1914 yılları arasında bir milyonu aşkın yurttaşını ülke dışına göçmen olarak gönderen İsveç, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra en fazla göçmen ve sığınmacı kabul eden ülke haline gelmiştir. İsveç parlamentosu 1975 yılında göçmen siyasetinin ilkelerini "Eşitlik", "seçme özgürlüğü", "işbirliği" olarak belirlemiştir. Ülkeye gelenler içinde en kalabalık grubu her zaman Finliler oluşturmuştur. (En son 1985'de 140 bin kişi). Diğer göçmen grupları, Yugoslavya (38 bin), Norveç (26 bin), Danimarka (25 bin), Türkiye (21 bin), Polonya (15 bin), Almanya (11 bin), Yunanistan, Şili, İzlanda, İtalya, Vietnam, İran, Irak vb. kökenlidir. Yirmiyi aşkın ülkeden yaklaşık yarım milyon kişinin İsveç'e ge-

lip yerleştiği bilinmektedir. (İsveç'teki Türklerin yaşa ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.)

Tablo 1. İsveç'teki Türklerin Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı (1985)

Yaşlar	Erkek	Kadın	Toplam
0-3	1233	1204	2437
4-6	942	917	1859
7-9	788	820	1608
10-12	678	689	1367
13-17	626	575	1201
16-17	311	291	602
18-19	315	437	752
20-24	1174	1362	2536
25-29	1342	1184	2526
30-34	1072	805	1877
35-39	721	518	1239
40-44	461	336	797
45-49	462	371	833
50-54	397	251	648
55-59	262	227	489
60-64	80	145	225
65-	193	349	542
Toplam	11057	10481	21538

İsveç'e Türk göçünün başlaması 60'lı yılların ikinci yarısına rastlamaktadır. Türklerin 1965'ten başlayarak İsveç'e dört aşamada göç ettikleri görülmektedir. İsveç'teki Türk nüfusunun % 63'ü 24 yaşın altında olduğu için, Türkler İsveç toplumunun en genç kesimini oluşturmaktadır. Bu genç Türk nüfusunun İsveç'teki yaşamı konusunda pek az bilgiye sahibiz. Almanya, Hollanda gibi diğer Avrupa ülkelerindeki Türkler konusunda daha fazla araştırma yapıldığı halde, İsveç'teki Türklerin sorunlarının henüz pek araştırılmadığı bilinmektedir. İsveç'teki Türklerin kendilerinin de, diğer göçmen gruplarıyla karşılaştırıldığında, göçmen olarak haklarından yeterince yararlanmadıkları, dernek ve örgütlere gerektiği ölçüde katılmadıkları, İsveç'teki siyasal gelişmelere yeterince ilgi duymadıkları, bütün bu konulardaki bilgilerinin çok zayıf olduğu saptanmaktadır². Eğitim konusunda da-gittikçe değişmekle birlikte- benzer bir durumun söz konusu olduğu söylenebilir.

I. İSVEÇ EĞİTİM SİSTEMİ

İsveç Eğitim Sistemi³ 1950'lerin başlarından başlayarak sürekli olarak ve köklü bir biçimde değişime uğramıştır. İsveç, hızla değişen bir toplum olarak eğitim sistemini de günün koşullarına göre yeniden

düzenlemektedir. Bu esnekliği sağlayan en önemli etken, sistemin merkeziyetçi olmaması ve özerkliğe önem verilmesidir. Eğitim ulusal düzeyde Milli Eğitim Bakanlığı'nın yetkisi altında olmakla birlikte, ilkokuldan başlayarak yetişkinlerin eğitimine kadar tüm eğitim etkinlikleri özerk belediyelerin görev alanına girmektedir. Eğitim % 11'lik pay ile, sağlık ve toplumsal refah harcamalarından sonra merkezi hükümet bütçesinden en yüksek payı alan sektördür. Belediyeler de gelirlerinin % 20-25'lik bölümünü eğitim harcamalarına ayırmaktadırlar.

Okulöncesi eğitim. İsveç'te oyun bahçesi ile ilkokul arasında tam altı çeşit kuruluş var: Ana bahası çalışan ya da öğrenimi gören çocuklar için "Çocuk yuvası"; ana ya da babası evde olan 4-6 yaşlarındaki çocuklar için "Yarım Günlük Anaokulu"; 6 yaşındaki çocukların tümü için "Genel Anaokulu"; ana babaların kendi çocuklarıyla birlikte bulunabildikleri "Herkes Açık Anaokulu"; çalışan yada öğrenim gören ana babaların çocukları için bir annenin yürüttüğü "Aile Yanında Çocuk Yuvası"; 7-12 yaşlarındaki çocukların okul dışındaki serbest zamanlarını geçirdikleri "Serbest Zaman Yuvası".

Okul öncesi eğitim kuruluşları belediyeler tarafından yönetilmekte ve denetlenmektedir. Bu kuruluşlara 6 aylıktan 6 yaşına kadar tüm çocuklar gidebildiği gibi, özel eğitime ya da gelişim desteğine gereksinimi olan çocuklar da başvurabilmektedir. Okul öncesi eğitim kuruluşları düzenli okul sistemi içinde değildir.

Zorunlu öğretim. İsveç'te 7-16 yaşlar arasındaki çocuklar için dokuz yıllık bir zorunlu öğretim (Temel Okul) vardır. İlk altı yıl ilkokul dönemine karşılıktır ve bütün öğrenciler için ortak bir öğretim söz konusudur; yedinci sınıftan itibaren öğretim uzman öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Zorunlu öğretimin programları ve işleyişi sık sık gözden geçirilmekte ve yenileştirilmektedir. Zorunlu öğretimde not kullanımı gitgide azaltılarak 1982-1983 öğretim yılından itibaren yalnızca 8 ve 9. sınıflarda dönem sonlarında not verilmesi kararlaştırılmıştır.

Ortaöğretim. Ortaokul yılları zorunlu öğretim içinde geçtiği için, İsveç'te ortaöğretim lise öğretimi olarak değerlendirilebilir. Zorunlu öğretimi bitiren öğrencilerin % 90'ı liseye gidebilmektedir. Lisede hangi kola ya da özel kursa gitmek istediklerini öğrenciler daha temel okulun 9. sınıfında seçip bildirmektedirler. Lise öğrencileri altı alandaki yirmi altı dal içinden öğrenim programlarını seçebilmekte, böylece mesleki ya da akademik bir öğretim görebilmektedirler. Liselerde ayrıca doğrudan mesleğe hazırlayan çeşitli özel kurslar da vardır. Anadili İsveççe olmayan 16 yaşını bitirmiş gençlere, liselerdeki programları ve

dalları tanıtmak için tanıtma kursları ya da yaz kursları da düzenlenmektedir. Liseye giden bütün öğrencilere öğretim yılları boyunca burs verilmektedir. Ayrıca kitap, malzeme ve okul yemeği de bedavadır, okuldan uzak yerlerde oturanlara yol masrafları ödenmekte ya da kira yardımı yapılmaktadır.

Aşağıda, İsveç liselerindeki bölümler ve dallar Tablo 2'de gösterilmiş, ayrıca bazı programlar konusunda kısa bilgiler verilmiştir.⁴

Tabla 2. İsveç'te Lisede Öğretim Bölümleri ve Dalları

Bölümler	Dallar	Süre		
		2 yıl	3 yıl	4 yıl
HS Bölümü (Edebiyat, Toplum Bilimleri)	Edebiyat Toplum Bilimleri Sosyal Bilimler Müzik Estetik Uygulama	x x x	x x	
VSK Bölümü (Bakım, Sosyal Hizmet, Tüketim)	Sağlık Bakım Sosyal Hizmet Tüketim	x x x		
EM Bölümü (Ekonomi, Ticaret)	Üç Yıllık Ekonomi İki Yıllık Ekonomi Dağıtım ve Sekreterlik Ticaret ve Sekreterlik	x x x	x	
TN Bölümü (Fen ve Doğa Bilimleri)	Doğa Bilimleri Dört Yıllık Fen İşletmecilik ve Bakım Tekniği	x	x	x
TI Bölümü (Teknik, Sanayi)	Giyim Tekniği Yapı Tekniği Elektrik Tele Tekniği Oto Tekniği Besin Maddeleri Tekniği İşlem Tekniği Ağaç İşleri Tekniği Atölye Teknisyenliği	x x x x x x x		
JTS Bölümü (Tarım, Ormanlık, Bahçivanlık)	Tarım Ormanlık Bahçivanlık	x x x		

Kaynak: *Lise İçin Seçim*, SÖ Informerar, Stockholm, 1986.

Lisenin üç yıllık Edebiyat Dah'nda öğrenciler yüksek öğrenim için hazırlanmaktadır. Bu dalda birinci sınıfta herkes aynı dersi okumakta, ikinci ve üçüncü sınıfta bazı seçimlik dersler alınmaktadır. Okutulan bazı dersler şunlar: İsveççe, İngilizce, Almanca ya da Fransızca, Tarih, Din Bilgisi, Yurttaşlık Bilgisi, Matematik (yalnız birinci yıl),

Müzik, Resim, Beden Eğitimi. Temel Okul'da da okutulan bu derslerin dışında yeni olarak Doğa Bilimleri, Genel Dilbilim, Felsefe, Psikoloji, Sanat ve Müzik Tarihi vb. okutulmaktadır. Edebiyat Dah ile Toplum Bilimleri Dah arasında benzerlik vardır; fark ise bu dalda daha çok dil, daha az matematik okunmasıdır. Bu dalda herhangi bir meslek öğrenilmemekte, çalışma yaşamının belirli bir kesimine hazırlanmak söz konusu olmamaktadır.

Üç yıllık Toplum Bilimleri Dah'ında her üç sınıfta da matematik okunmaktadır. Bu dal da öğrenciyi iş yaşamına değil üniversiteye hazırlamak içindir. Bu daldaki yeni dersler, Doğa Bilimleri, Sanat ve Müzik Tarihi, Felsefe, Psikoloji, vb. dir.

Lisenin üç yıllık Ekonomi Dah, öğrencileri hem üniversiteye, hem de çalışma yaşamına hazırlamaktadır. Temel Okul'dan tanınan dersler şunlar: İsviçre, İngilizce, Matematik, Almanca ya da Fransızca, Tarih, Din Bilgisi, Yurttaşlık Bilgisi, Beden Eğitimi, Daktilo yazma. Yeni dersler de şunlar: Doğa Bilimleri, Psikoloji, İşletme Ekonomisi, Yönetim, Hukuk Bilgisi, İş Metodüğü, Stenografi, özel ekonomi dersleri, vb. Üç yıllık Ekonomi Dah, kendi içinde "iki çağdaş dil okunan dal" ile "üç çağdaş dil okunan dal" olarak da ayrılmaktadır.

Lisede üç yıllık Doğa Bilimleri Dahı genel bir eğitim vererek öğrenciyi üniversiteye hazırlamayı amaçlamaktadır. Temel okuldan bilinen dersler ve sonradan tanınan dersler şunlar: İsviçre, İngilizce, Almanca ya da Fransızca, Tarih, Dil Bilgisi, Yurttaşlık Bilgisi, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Felsefe, Psikoloji, Sanat ve Müzik Tarihi, seçmeli olarak Bilgisayar, Çevre Bakım Tekniği, Enerji ve Ölçme Tekniği, Sağlık Bilgisi.

Lisenin dört yıllık Fen Dahı öğrenciyi hem meslek yaşamına hem de üniversite öğrenimine hazırlamaktadır. Bu dalda üçüncü sınıftan sonra da bitirme diploması alındığı gibi, dördüncü sınıftan "lise mühendisi" olarak mezun olmak da olanaklıdır. Bu dalda alınan dersler: İsviçre, İngilizce, Almanca ya da Fransızca, Tarih, Din Bilgisi, Yurttaşlık Bilgisi, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Spor, Teknoloji, Güçölçümbilim (ergonomi), İşletme Ekonomisi, diğer teknik dersler vb.

İsveç'te lise ve dengi okullarda, temel okuldan sonra doğrudan başyuralabilecek, süresi birkaç hafta ile birkaç yıl arasında değişebilen bir dizi özel kurs vardır. Ayrıca, yine lise ve dengi okullarda en az iki yıllık bir eğitimin ardından gidilebilecek özel kurslar da ("bütünleyici eğitim") söz konusudur. Aşağıdaki tabloda (Tablo 3) lise ve dengi okullardaki özel kurslar gösterilmektedir.

Tablo 3. Lise ve Dengi Okullardaki Özel Kurslar

Alan	Bölüm	Süre
Tüketim	Tüketici Ekonomisi Tekstil Bilgisi/ Dikiş Tekstil Bilgisi/ Dokuma	1 ya da 2 dönem 1 dönem 1 dönem
Sağlık Bakım	Çocuk Bakıcısı, Çocuk Gözetimi, Serbest Zaman Dişçi Hemşiresi Hasta Bakımı ve Sosyal Hizmetlerde Hemşire Yardımcısı	1 yıl 2 yıl 1 dönem
Dağıtım ve Büro İşleri	Reklam ve Dekorasyon Çiçekçilik Ticaret, Tanıtma Yazıhane Tekniği Otel Resepsiyon Personeli	2 yıl 1 dönem ya da 9 10 hafta 1 dönem 1 dönem 2 yıl
Giyim Tekniği	Kürkçülük Besin Maddeleri Tekniği (Fırıncı, Pastacı) Turistik Otellere Personel	2 yıl 2 yıl 2 yıl
Atölye Tekniği	Kaynakçılık	1 dönem
Oto Tekniği	Otomobil Tamirciliği Oto Boyacılığı	2 yıl 1 yıl
Ağaç Tekniği	Hızarcılık	2 yıl
Yapı ve Tesis Kurma Tekniği	Camcılık Kapıcılık İzole Tekniği	1 dönem 2 yıl 1 yıl
Diğer Özel Kurslar	Yüzme Havuzu ve Spor Salonu Personeli Plan Çizme Berberlik Grafikçilik Kuyumculuk Teknik Ressamlık Mikro-mekanik Gözlükçülük Örnek Alma ve Laboratu- var Teknisyenliği Duvar Kağıtçılığı Fotoğrafçı Personeli Ayakkabı Tekniği Piyano Teknisyenliği	2 yıl 1 yıl 3 yıl 2 yıl 2 yıl 1 yıl 2 yıl 2 yıl 1 yıl 2 yıl 2 yıl 2 yıl 2 yıl

Kaynak: Lise İçin Seçim, SÖ Informerar, Stockholm, 1986.

Son olarak, İsveç'teki lise programlarını ve dersleri tanıtan bütün kitapçıklarda şu anlatımlara mutlaka yer verildiğini de belirtmeliyiz: "Tüm yollar açık tutulmuştur", "Gönlünce kullanabileceğin serbest saatlerin de olacak", "Tartışma fırsatını da bulacaksın", "İnsanın nasıl bir gelişme gösterdiğini inceleme fırsatını bulacaksın", vb.⁴

Yüksek öğretim. İsveç'te yüksek öğretim sistemi 1977'de yeniden gözden geçirilerek günün koşullarına uydurulmuştur. Bu reformun en önemli yanı, eğitim ile toplumun diğer alanları arasında bağlar kurmaya çalışmasıdır. Öte yandan İsveç'te 1979'dan itibaren üniversiteye alınacak öğrenci sayısına sınırlamalar getirilmiştir. Genel dallara öğrenci alınırken lise not ortalamalarına bakılmakta, bazen notların çok yüksek olması bile yüksek öğrenime girebilmek için yeterli olmaya bilmektedir. İsveç'te yüksek öğrenim paralı değildir. Ancak öğrencilerin Öğrenci Birliği'ne üye olmaları ve küçük bir ücret ödemeleri gerekmektedir. Bütün üniversite öğrencilerinin burslardan yararlanma olanağı vardır.

Göçmenlerin ve sığınmacıların İsveç'te üniversiteye girebilmeleri için her şeyden önce oturma izni almış olmaları gerekir. Ayrıca genel ve özel diye adlandırılan iki koşulu yerine getirmek zorundadırlar. Genel koşul, daha önce görülen lise eğitiminin en az 11 yıl sürmüş ve en erken 17 yaşında tamamlanmış olmasıdır. Üniversiteye girebilmek için İsveç liselerindeki iki yıllık eğitime eşit düzeyde İngilizce bilgisi de zorunludur. Özel koşul ise, girilecek öğrenim dalı için özel önemi olan derslerde ön bilgiye sahip olma zorunluluğudur. Aranılan tüm koşulları yerine getirenler yılda iki kez yüksek öğrenime başvurma olanağına sahiptirler⁵.

Yetişkin eğitimi. İsveç yetişkin eğitimi konusunda uzun bir geleneğe sahiptir. İlk halk yüksek okullarının tarihi yüz yıldan fazladır, bugün böyle okulların sayısı yüzü aşmaktadır. Bu okulların amacı yetişkinlere temel bir eğitim kazandırmak, bir meslek öğretmek ya da mesleği olana yeni bir meslek öğretmek, mesleğini geliştirmektir. Ayrıca yetişkin göçmenler için İsveççe ve İsveç toplumuna alışma kursları düzenlenmektedir. Yetişkin eğitimi farklı kurumlarda ve değişik biçimlerde yapılmaktadır⁶:

a) *Öğrenim Grupları* : Ülke çapında on eğitim kuruluşu yılda yaklaşık iki milyon yetişkinin katıldığı öğrenim grupları düzenlemektedir. Bunlar 8-10 ya da en fazla 20 kişiden oluşan küçük gruplardır. Böyle bir grupta çalışmaların nasıl yürütüleceğini öğretmenle birlikte öğrenciler kararlaştırmaktadır. Bir öğrenim grubunda İsveççe, toplum bi-

limleri, el sanatları, müzik, matematik ve başka konular öğretilir. İsveççe ve toplum bilimleri alanındaki eğitim bedavadır, diğer gruplarda ücret ödenir.

b) *Belediye Yetişkinler Eğitimi*. İsveç'te bütün belediyelerde yetişkinler için eğitim etkinliği (Komvux) vardır. Yetişkin öğrenciler, genç öğrencilerin temel okulun yüksek bölümünde ve lisede okudukları konuları okurlar. "Komvux" bünyesindeki eğitim, okula kısa bir süre gidebilmiş kimselere uygun düşecek düzeydedir. Bu kurslarda bir meslek eğitimi de alınabilmektedir. Dersler belediyelere göre farklılaşmaktadır. Bu eğitime katılmak için ücret ödenmemekte, ancak sıra beklemek söz konusu olabilmektedir.

c) *Yetişkinler İçin Ulusal Öğretim*. Yetişkinler için ulusal okullar Komvux'tekine denk bir öğretim verirler. Dersler kısmen evde ve kısmen okulda ya da tümüyle mektuplaşma yoluyla yapılmaktadır. Bu eğitimde temel okuldaki derslerden lise derslerine kadar her düzeyde ders vardır. Yetişkinler için devlet okulları, Norrköpinge ve Harnösand kentlerinde olmak üzere iki tanedir. Bu eğitim de ücretsizdir.

d) *Halk Yüksek Okulları*. Halk Yüksek okulları yatılı okullardır, her birindeki öğrenci sayısı 100 kadardır, her biri kendi öğretim planını yapmakta özgürdür. Buralarda birkaç haftalık kurslardan birkaç yıllık kurslara kadar değişik programlar uygulanmaktadır. Dersler yetişkinlere göre düzenlenmiştir, ayrıca müzik, tiyatro ya da gazetecilik gibi özel dersler de verilmektedir. Bu okullara girebilmek için 18 yaşını doldurmuş olmak gerekir. Eğitim ücretsiz olmakla birlikte, oda ve yemek masrafları öğrencilere aittir.

e) *Yüksek Öğrenim*. İsveç'te, 25 yaşını doldurmuş, dört yıl çalışmış, İsveççe ve İngilizce bilen herkesin gidebileceği yeni bir yüksek okul türü 1977 yılında yaşama geçirilmiştir. Bu programdaki derslerin çoğu meslek sahibi kişilere kendini geliştirme olanağını vermek içindir (İş çevresi, sendika hukuku, bilgisayar tekniği gibi). Yabancıların üniversite ya da yüksek okula girebilmeleri için, ya yukarıda sayılan koşulları gerçekleştirmiş ya da kendi ülkelerinde yüksek öğrenime hak kazanmış olmaları (yine İsveççe ve İngilizce bilmek koşuluyla) gerekmektedir; ancak belediyenin yetişkin eğitimine (Komvux) ya da halk yüksek okuluna kaydını yaptırarak da yüksek öğrenime giriş hakkı elde edilebilir.

f) *İş Piyasası Meslek Eğitimi*. Bu eğitim işsizler, işsiz kalma tehlikesiyle karşılaşanlar ya da iş bulmakta güçlük çekenler için düzen-

lenmektedir. 20 yaşını doldurmuş ve kurum aracılığıyla iş arıyor olmak bu eğitime katılmak için gerekli koşullardır. İş Piyasası Meslek Eğitimi (AMU) herkesi meslek sahibi yapmayı amaçlamakta ve her çeşit kursa yer vermektedir. Bu eğitim için ücret ödenmez. Kişinin bu eğitimi almaya hakkı olup olmadığına iş ve işçi bulma kurumu karar verir. AMU merkezlerinin hepsinde göçmenler için hazırlık kursları vardır.

II. İSVEÇ'TE TÜRK GENÇLERİ

İsveç'teki Türk gençlerinin eğitim sorunlarını ele almadan önce, Türk çocuklarının bu ülkedeki okullaşma durumlarını sayısal olarak görmekte yarar var. İsveç'te bütün okullarda yabancı kökenli çocukların anadiline göre sayılarının işlendiği standart bir Anadili İstatistiği (Hemspraksstatistik) formu kullanılmaktadır; bu formlarla toplanan bilgiler daha sonra birleştirilerek yayınlanmakta, böylece İsveççe dışında yaklaşık otuz çeşit anadilin konuşulduğu İsveç'teki bütün çocukların okul durumları konusunda bilgi edinme olanağı bulunmaktadır. Bu formlara çocukların İsveççe desteğine ya da anadili desteğine gereksinimleri olup olmadığı özellikle işlenmektedir. (Örneğin, 1983 sayılarına göre, bütün Türk çocuklarının % 33'ü ya hiç İsveççe bilmemekte ya da biraz sokak İsveççesi bilmektedir.) Bu istatistiksel verilerin incelenmesi, anadili İsveççe olmayan çocukların okullaşma oranlarını, okul başarıları düzeylerini, daha üst basamaklara yükselme olanaklarını ortaya koymaktadır.

İsveç'te 1986'da, temel okuldaki öğrencilerin % 9'u (81.800 öğrenci) ve lisedeki öğrencilerin % 5'i (16.000 öğrenci) İsveççe dışında bir anadili konuşmaktadır. Fince konuşan öğrenciler en yüksek sayıyı, Urduca konuşanlar ise en düşük sayıyı oluşturmaktadır. Anadili İsveççe olmayan temel okul öğrencilerinin ortalama % 13'ü hiç İsveççe bilmemektedir; bu oran bazı dillerde daha da yüksektir, örneğin Farsça konuşanların % 48'i hiç İsveççe bilmemektedir. İsveççe destek derse gereksinme duyanların oranı dillere göre büyük farklılık göstermektedir (Vietnam'cada % 95, Estonyaca'da % 14). Temel okulda İsveççeden başka bir anadili konuşan öğrencilerin % 66'sı (55.200 öğrenci) İsveççe dersi almaktadır, bu oran lisede % 32'dir (5200 öğrenci). Temel okulda anadili farklı olan öğrencilerin % 69'una anadili eğitimi de verilmektedir; bu oran lisede % 47'dir. Anadili sınıflarının sayısı 529'dur.⁷

Aşağıdaki tablolarda İsveç'teki bütün yabancı kökenli çocukların temel okuldaki ve lisedeki sayıları yıllara göre gösterilmektedir (Tablo 4 ve 5).

Tablo 4. İsveç'te Temel Okuldaki Öğrenci Sayısının Anadiline Göre Dağılımı

Anadili	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1985
Fince	39104	40338	39737	38661	37067	35807	29327
Danimarkaca	4463	4463	4167	3737	3456	3258	2391
İzlandaca	416	946	544	538	493	471	487
Norveççe	2274	2318	—	1860	1746	1764	1254
İngilizce	2631	2940	3293	3419	3594	3831	3887
Estonyaca	512	540	—	460	422	434	389
Fransızca	571	654	701	760	768	807	867
Yunanca	2376	2554	2684	2821	2834	2938	2771
İtalyanca	1639	1740	1665	1586	1541	1535	1297
Yugoslavya	6909	7441	7665	8075	8043	8126	7483
Letonyaca	—	—	108	—	—	—	—
Felemenkçe	445	448	—	414	—	—	—
Lehçe	1429	1625	1820	2056	2450	2986	3710
Portekizce	410	473	493	—	517	553	587
İspanyolca	2739	3327	3947	4652	4956	5418	6274
Çekçe	497	512	550	—	561	585	581
Almanca	6196	6246	5808	5447	5146	4940	3475
Macarca	1818	1831	1785	1730	1880	1936	1740
Arapça	759	966	1209	1338	1506	1679	2603
Süryanice	1508	1879	2209	2444	2640	2844	3023
Japonca	—	—	182	—	—	—	—
Çince	—	—	758	1010	1192	1399	1309
Romence	316	394	406	454	371	407	441
Samice	214	320	329	325	335	332	440
Türkçe	1495	1585	1737	1881	1914	2055	2612
Farsça	—	—	—	—	—	—	678
Taylandca	—	—	—	—	—	—	293
Tigrinia	—	—	—	—	—	—	232
Urduca	—	—	—	—	—	—	195
Vietnamca	—	—	—	—	—	—	241
Diğer	2297	2359	4799	3534	3286	3555	3355
Toplam	81214	85449	86596	87002	86718	87660	81842

Kaynak: *Statistik Arsbok* 1987 (Statistical Abstract of Sweden), Statistiska Centralbyran, 1987.

Tablo 4'deki veriler, İsveç'teki Türk çocuklarının temel okuldaki sayısının yıllara göre gittikçe arttığını göstermektedir. Ancak bu yıllar boyunca İsveç'teki Türk nüfusunun da arttığını dikkate almak gerekir. Burada gelişmeyi gösterecek asıl etken dersleri doğrudan İsveççe izleyebilen öğrencilerin sayısındaki artış olmalıdır. Örnek olarak 1986 yılında Stockholm Belediyesi'ndeki temel okullardaki Türk öğrencilerini alabiliriz (kaynak: Stockholm skolförvaltning Invardarrsektionen). Toplam 621 öğrenciden 296'sı A-B düzeyinde, 253'ü C-D düzeyinde, 72'si E düzeyinde İsveççe almaktadır. İkinci yabancı dil olarak İsveççeyi seçenlerin sayısı 597'dir; ayrıca anadili eğitimi görenlerin sayısı 550'dir.

Tablo 5. İsveç'te Lisedeki Öğrenci Sayısının Anadiline Göre Dağılımı

Anadili	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1985
Fince	4375	5007	5498	6049	6136	6281	5435
Danimarkaca	464	513	547	513	552	528	418
İzlandaca	51	50	65	71	64	69	74
Norveççe	298	276	---	328	337	384	301
İngilizce	314	455	420	477	557	588	637
Estonyaca	134	149	---	183	187	197	145
Fransızca	78	90	97	130	152	165	156
Yunanca	360	395	426	442	479	548	631
İtalyanca	196	252	333	396	394	378	376
Yugoslavya	880	1053	1068	1129	1162	1356	1516
Letonyaca	---	---	45	---	---	---	---
Felemenkçe	85	95	---	97	---	---	---
Lehçe	253	300	299	318	370*	394	536
Portekizce	69	59	82	---	93	99	111
İspanyolca	447	634	668	767	994	1034	1333
Çekçe	87	109	100	---	97	116	116
Almanca	739	830	913	1010	1121	1121	1020
Macarca	339	334	384	332	423	426	415
Arapça	139	180	227	267	312	340	477
Süryanice	102	178	279	330	315	343	342
Japonca	---	---	17	---	---	---	---
Çince	---	---	103	156	220	245	318
Romence	4	7	6	5	1	9	8
Laponca	31	42	22	50	28	39	27
Türkçe	147	206	216	272	337	346	397
Farsça	---	---	---	---	---	---	231
Taylandca	---	---	---	---	---	---	32
Tigrinia	---	---	---	---	---	---	91
Urduca	---	---	---	---	---	---	40
Vietnamca	---	---	---	---	---	---	73
Diğer	483	443	960	715	738	767	750
Toplam	10075	11557	12775	14008	15069	15809	16006

Kaynak: *Statistik Arsbok* (Statistical Abstract of Sweden), Statistiska Centralbyran, 1987.

Tablo 5'teki veriler İsveç'teki Türk çocuklarının liseye gittikçe daha fazla sayıda girebildiklerini göstermektedir. Bu durum İsveç'teki Türk nüfusunun yıllara göre artışına bağlı olduğu gibi, üst düzeyde öğrenim görmenin önemini kavrayarak çocuklarının lise öğrenimi görmesini isteyen ailelerin artmasına da bağlıdır. Örnek olarak alınan Stockholm Belediyesi liselerinde 1986 yılında 92 öğrencinin bulunduğu görülmektedir (kaynak: *Stockholm Skolförvaltning Invandrarsektionen*). Bunlardan 4'ü (biri erkek, üçü kız) iki yıllık teorik dalda; 37'si (23 erkek, 14 kız) üç ve dört yıllık dalda; 29'u (13 ü erkek, 16'sı kız) iki yıllık pratik dalda; 22'si (11 kız, 11 erkek) özel kurslarda okumaktadır.

İsveç'teki Türk çocuklarının liseye gitme oranlarının zaman içinde nasıl geliştiğini görebilmek için, ülke genelini ya da bir belediye böl-

gesini değil, tek bir liseyi ele alarak incelemek yararlı olabilir. Türklerin yoğun olarak oturduğu Botkyrka Belediyesi'nde Tumba Lisesi'nin istatistik kayıtları on yıllık bir dönemdeki gelişmeleri ortaya koymaktadır (veriler adı geçen lisenin müdürlüğünden sağlanmıştır):

— 1975'de 1 terminlik (20 haftalık) özel kursta 1 Türk öğrenci var (İsveççe destek alıyor); 2 yıllık dallarda hiç Türk öğrenci yok; 3-4 yıllık dallarda 1 Türk erkek öğrenci var (Toplam 2 öğrenci).

— 1976'da 1 terminlik kursta hiç Türk öğrenci yok; 2 yıllık dallarda 5 Türk erkek öğrenci (4'ü İsveççe destek alıyor) ve 1 kız öğrenci var; 3-4 yıllık dallarda hiç Türk öğrenci yok (Toplam 6 öğrenci),

— 1977'de 1 terminlik kursta 2 Türk erkek öğrenci var (ikisi de İsveççe ve Türkçe destek alıyor) 2 yıllık dallarda 6 erkek öğrenci (biri İsveççe destek alıyor) ve 1 kız öğrenci var (İsveççe desteği); 3-4 yıllık dallarda hiç Türk öğrenci yok (Toplam 9 öğrenci).

— 1978'de bu lisede hiç Türk öğrenci yok.

— 1979'da Botkyrka Belediyesi'nde lise sayısı ikiye çıkıyor. Bu yıl 1 terminlik kursta 1 Türk erkek öğrenci var; 2 yıllık dallarda 11 erkek, 2 kız öğrenci var; 3-4 yıllık dallarda hiç Türk öğrenci yok; toplam 14 öğrenciden 8'i Türkçe eğitimi, 6'sı adadilinde ders alıyor, yine 6'sı İsveççe destek alıyor (Toplam 14 öğrenci).

— 1980'de 1 terminlik kursta 1 erkek, 1 kız öğrenci; 2 yıllık dallarda 8 erkek öğrenci var; 3-4 yıllık dallarda hiç Türk öğrenci yok (Toplam 10 öğrenci).

— 1981'de 1 terminlik kursta 1 erkek, 1 kız öğrenci; 2 yıllık dallarda 8 erkek, 1 kız öğrenci; 3-4 yıllık dallarda 1 erkek öğrenci var (Toplam 12 öğrenci).

— 1983'de 1 terminlik kursta 1 erkek öğrenci; 2 yıllık dallarda 12 erkek, 6 kız öğrenci; 3-4 yıllık dallarda 4 erkek öğrenci var (Toplam 23 öğrenci).

— 1985'de 1 terminlik kursta 4 erkek, 3 kız öğrenci; 2 yıllık dallarda 8 erkek, 7 kız öğrenci; 3-4 yıllık dallarda 5 erkek, 3 kız öğrenci var (Toplam 30 öğrenci).

Yukarıda aktarılan veriler İsveç'te liseye giden Türk çocuklarının zaman içinde arttığını göstermektedir. Bu artışın yalnızca sayı açısın-

dan olmadığı, Türk çocuklarının lisenin meslek kursları düzeyinde kalmayıp 3-4 yıllık yüksek dallarına yöneldikleri görülmektedir. Bir başka önemli gelişme de liseye giden kız çocukların sayısının yıllar geçtikçe dikkate değer bir artış göstermesidir.

İsveç'teki Türk çocuklarının eğitim sorunları birkaç ana başlık altında toplanabilmektedir. Bunlardan birincisi, anadili eğitimi sorunudur. İsveç göçmenlerin eğitimine yılda 1 milyar kron ayırabilen, göçmenlerin anadilini korumayı ve geliştirmeyi devlet politikası olarak kabul eden bir ülke olduğu halde, sayısız araştırmaya, girişime ve denemeye karşın anadili eğitimi sorununa köklü bir çözüm bulunabilmiş değil. Bugün İsveççenin ve anadilinin öğretilmesi konusunda, ikisinin de önemini kavramış bir sentez noktasına varıldığı söylenebilir. Ayrıca sorunun yalnızca dil sorunu olmadığı, daha çok bir kültür sorunu olduğu da dile getirilmektedir.

İsveç'teki Türk çocuklarının eğitimi konusundaki ikinci önemli sorun da kız çocukların eğitimidir. Türk kız çocuklarının gün geçtikçe daha fazla öğrenim gördüklerini istatistikler göstermektedir. Daha fazla sayıda kız çocuğun öğrenim görebilmesi çeşitli sosyokültürel nedenlere bağlanmaktadır. Bununla birlikte, ailelerin kız çocuklarının eğitimi konusunda gereken özeni hâlâ göstermedikleri bildirilmektedir.

İsveç'teki Türk çocuklarının üst düzeyde öğrenim görmeye güdülenmemiş olmaları bir başka eğitim sorunudur. Bunun başta gelen nedenleri, ana babaların kendilerinin eğitiminin çok az olması, çocuklarını kısa süreli meslek eğitiminden geçirip hemen para kazanır duruma getirmek istemeleri, yüksek düzeyde eğitimin uzun vadede sağlayacağı yararları görememeleri olarak sayılmaktadır.

İsveç'teki Türk göçmen çocuklarının eğitimi konusunda önemli bir araştırmayı gerçekleştiren Halil Sariaslan şu sorunları saptamaktadır: Türk çocuklarının İsveçli yaşlılarıyla bütünleşememesi, dil sorununun çözülememesi, düşük okul başarısı, Türkçe ders kitabı yokluğu, anadili öğretmenlerinin yetersizliği, iki dilde eğitimin ihmal edilmemesi, vb. Halil Sariaslan sonuçta şu değerlendirmeyi yapmaktadır: "İsveç'teki Türk işçi çocukları İsveç eğitim sisteminin basamaklarında ilerlemelerini engelleyen ciddi sorunlarla karşı karşıyadırlar. Bu sorunlar yalnızca Türk topluluğunun ya da genellikle göçmenlerin sorunları olarak görülemez. Tam tersine, bu sorunlar, bir bütün olarak ve Türk azınlığın da içinde olduğu bütün bölümleriyle İsveç toplumunun sorunlarıdır."⁸

KAYNAKLAR

1. *İSVEÇ-Toplum Kılavuzu*, Statens Invandrarverk, ikinci baskı, Varnaıno, 1987.
2. **Şahin, Alpay.**, *Turkar i Stockholm: An Studie av Invandrare, samhaelle och politik*, 1980, aktaran N. Abadan - Unat ve Neşe Kemiksiz, Türk Dış Göçü 1960-1984, A.Ü.S.B.F. Yay., Ankara, 1986.
3. *Sweden in Brief*, The Swedish Intitute, Uddevalla, 1986.
4. *Lise İçin Seçim*, SÖ Informerar, Stockholm, 1986.
5. *Göçmen ve Mülteciler İçin İsveç'te Üniversite Öğrenimiyle İlgili Bilgi* (broşür), Universitets och Högskoleambetet (UHA), 1986.
6. *L'Ecole et l'Enseignement Pour les Adultes en Suede*, SIV, Varnaıno, 1984; Yetişkin Olarak Öğretim Yapmak (broşür), Sartryck ur Invandratidningen Information, 1976.
7. *Hemsprak och hemspraksundersisning* (Grundskolan och gymnasieskolan 1985 / 86), Statistiska centralbyran, Örebro, 1986.
8. **Halil Sarıaslan.**, *Educational Turkish Immigrant Children*, Swedish Commission on Immigration Research, Stockholm, 1981.
9. *Statistik Arsbok 1987*, Statistical Abstract of Sweden, Statistiska Centralbyran, Örebro, 1987.